

Przedmowa

„Międzynarodowa unifikacja prawa w dziedzinie umowy sprzedaży stała się postulatem naszych czasów. Ma ona doprowadzić do likwidacji sprzeczności między międzynarodowym charakterem stosunków w handlu międzynarodowym a krajowym ich uregulowaniem”.

prof. Jerzy Jakubowski

We współczesnym świecie zaobserwować można stały rozwój handlu międzynarodowego, który stawia przed jego uczestnikami, ale także twórcami reguł prawnych oraz interpretatorami nowe wyzwania. Sytuacja ta powoduje, że prawo prywatne czasów obecnych przeżywa okres intensywnych zmian. Coraz częściej rozwój ten oddziałuje na poszczególne porządki prawne. Jednakże to oddziaływanie sięga nie tylko systemów wewnętrznych, ale także przestrzeni prawnej, w której podejmuje się próbę stworzenia wspólnych norm, niezależnych od granic państwowych. Ich charakter w doskonały sposób opisał prof. Jerzy Jakubowski w przedstawionym powyżej cytacie.

Potrzebę regulacji wszelakiego rodzaju handlu dostrzeżono już w Imperium Rzymskim, czego efektem były normy prywatnoprawne zwane *ius gentium*. O ich istocie oraz wielkim znaczeniu dla stosunków społecznych pisał także Monteskiusz, który w dziele *O duchu praw* podkreślał, że handel międzynarodowy jest wynikiem obopólnego kompromisu, i wskazywał przy tym, iż w pierwszym rzędzie handel ten „skłania do pokoju”. Uznając doniosłość tego zjawiska, należy stwierdzić, że prawoznawstwo poświęca przedmiotowemu zagadnieniu coraz więcej uwagi.

Ukoronowaniem procesu rozwoju międzynarodowego prawa handlowego było uchwalenie fundamentalnego dzieła – Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods* – CISG)¹. Konwencja w dużej mierze ujednocila światowy obrót towarami i w znaczący sposób ingeruje w przebieg międzynarodowych transakcji handlowych. Stanowi też sztandarowy rezultat konwergencji systemów prawnych i przykład aktu prawnego, powstałego wskutek unifikacji prawa międzynarodowego. Przede wszystkim jednak, pomimo odmienności systemów prawnych, w konwencji podjęto próbę osiągnięcia spójności wprowadzonego sposobu kontraktowania.

¹ Konwencja Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*) (Dz.U. z 1997 r. Nr 45, poz. 287); dalej: CISG, konwencja, konwencja wiedeńska.

Należy mimo to wskazać, że problematyka stosowania CISG coraz częściej wzbudza liczne wątpliwości w praktyce. W wielu przypadkach dotyczą one właśnie etapu zawarcia umowy, który także wielokrotnie powoduje problemy w procesie unifikacji prawa. Z tego też powodu uregulowania tego etapu w konwencji zasługiwały na dogłębną analizę i szczegółowe omówienie.

Tematyka opracowania była przedmiotem rozważań polskiej doktryny, przy czym najistotniejsze dla moich badań uznaję opracowania: *W. Kocota, J. Napieraty, M. Pazdana* oraz *J. Rajskiego*. Czas, który minął od analiz podjętych w tych dziełach, skłonił mnie do podjęcia wysiłku wypełnienia tej luki.

Temat pracy ograniczono do analizy norm dotyczących zawarcia umowy w drodze oferty, ponieważ konwencja, według mojej opinii, reguluje wyłącznie taki tryb zawarcia umowy. W niniejszej rozprawie rozważaniami została objęta problematyka dotycząca m.in.: stanowczego zamiaru umowy, precyzyjności oferty, jej odrzucenia czy też przyjęcia. Szczególną uwagę zwróciłem także na kwestię określenia ceny w ofercie.

Celem pracy jest weryfikacja hipotezy, iż postanowienia konwencji kreują funkcjonalny tryb zawarcia umowy drogą oferty. Dla osiągnięcia tego celu podstawowym zadaniem badawczym było dokonanie interpretacji postanowień konwencji dotyczących zawarcia umowy drogą oferty i rekonstrukcja norm prawnych wiążących podmioty, do których znajdują zastosowanie postanowienia tego aktu. Poprawności tego zabiegu służyły ustalenia co do reguł zawierania umowy drogą oferty w systemie prawnym *common law* i prawa kontynentalnego, zgodnie z powszechnie akceptowanym poglądem o zakotwiczeniu systemu konwencyjnego w tych właśnie źródłach prawa.

Opracowanie przybliży również historyczny aspekt jej powstania, co ma doprowadzić do pełnego zrozumienia i właściwej interpretacji przepisów w niej zawartych. W pracy zasygnalizowałem także problemy praktyczne pojawiające się w momencie jej stosowania. W rozprawie przedstawiłem również różne opinie i zdania przedstawicieli doktryny oraz kluczowe stanowiska sądów dotyczące przede wszystkim zawarcia umowy na gruncie konwencji. Szczególną uwagę poświęciłem interpretacji prawnopoprównawczej, która stawowi badawczy punkt ciężkości, ponieważ w mojej ocenie dopiero dokonanie analizy uregulowań z innych systemów prawnych pozwala na prawidłowe zrozumienie norm wynikających z CISG.

Rozważania przedstawione w rozprawie uwzględniają reguły tzw. *progressive harmonization* - dokonywania interpretacji przepisów konwencji wiedeńskiej w świetle prawa wewnętrznego, jednakże uwzględniając przede wszystkim jej międzynarodowy charakter. W rozprawie zwracam szczególną uwagę na policentryczność systemów prawnych, tj. odmiennosc wewnętrzną wskazanych w pracy regulacji. W pracy uwzględniłem przede wszystkim przepisy m.in. polskiego KC oraz *Bürgerliches Gesetzbuch*, *Code Civil*, *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, *Uniform Commercial Code* i *Obligationenrecht*. Opisując poszczególne instytucje, odniosłem się także do regulacji zawartych w ustawodawstwie: czeskim, rosyjskim i estońskim. W rozprawie przedstawiłem również niektóre regulacje prawne z kodeksów krajów Ameryki Południowej oraz Azji.

Oprócz badania prawa obcego kluczowa dla realizacji tematu była także kwerenda materiałów – zapisów protokołarnych z posiedzeń komitetów UNCITRAL, na których ostatecznie ustalono treść konwencji. Ważnym źródłem, pozwalającym na dokładną interpretację przepisów konwencji, były notatki oraz sprawozdania prywatne poszczególnych uczestników komisji roboczych oraz konferencji dyplomatycznej, na której finalnie ustalono treść tego aktu. Zostały one zebrane przede wszystkim w zbiorach bibliotek uniwersyteckich w Stanach Zjednoczonych.

W pracy wykorzystałem liczne orzeczenia sądów powszechnych. Większość z nich pochodzi ze zbioru umieszczonego na stronie internetowej *Pace University*. Stanowią one bardzo ważny element interpretacji CISG, aczkolwiek należy podkreślić, że bardzo często sądy wykładają błędnie przepisy konwencji wyłącznie na gruncie przepisów wewnętrznych danego ustawodawstwa.

Celem przygotowania rozprawy przeprowadzono również studia nad literaturą obejmujące głównie poglądy doktryny niemieckiej, brytyjskiej oraz amerykańskiej. Część literatury stanowią prace z przełomu XX i XXI w., które „zapoczątkowały” badania w przedmiocie międzynarodowego prawa handlowego, ale także prawa kontraktów. Stanowią one punkt wyjścia do opisu poszczególnych regulacji konwencji.

Dokonane badania oraz analizy pozwalają stwierdzić, że proces zawierania międzynarodowej umowy sprzedaży na gruncie CISG jest niezwykle interesujący zarówno z praktycznego, jak i teoretycznego punktu widzenia. Uwzględniając aspekt praktyczny konwencji, należy podkreślić, że stanowi ona jeden z najlepszych instrumentów prawnych regulujących międzypaństwowe transakcje handlowe. Mimo odmienności systemu *common law* i kontynentalnego, udało się osiągnąć funkcjonalność wprowadzonego sposobu kontraktowania do jej treści.

Coraz częściej jednak w praktyce strony wyłączają zastosowanie konwencji do wykreowanego przez nich stosunku prawnego. Przyczyną takiego rozwiązania są pojawiające się coraz częściej różnice zdań w piśmiennictwie, które dotyczą interpretacji CISG. Przedstawiciele poszczególnych doktryn zapominają jednak, iż interpretacja poszczególnych przepisów konwencji wymaga znajomości norm zawartych także w innych systemach prawnych. Analiza przepisów CISG wyłącznie według norm konkretnego państwa oraz zasad tam przyjętych jest błędem. Taka sytuacja ma jednak niejednokrotnie miejsce i powoduje bardzo liczne problemy w praktyce, a tym samym skłania strony umowy do przyjęcia norm wewnętrznych danego ustawodawstwa. Dlatego też niezbędnym jest kompleksowe przedstawienie problematyki ofertowego zawarcia umowy na podstawie CISG przy zastosowaniu autonomicznej metody interpretacji jej przepisów.

Opracowanie niniejsze stanowi zmodyfikowaną wersję rozprawy doktorskiej pt. „Zawarcie umowy w drodze oferty na podstawie Konwencji Narodów Zjednoczonych o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów” przygotowanej w Katedrze Prawa Cywilnego Uczelni Łązarskiego pod kierunkiem prof. *Adama Olejniczaka*, której recenzentami byli: prof. dr hab. *Tomasz Sójka* oraz prof. dr hab. *Andrzej Szlęzak*. Promotorowi składam podziękowanie za opiekę naukową oraz zawsze okazywaną pomoc, a recenzentom za pozytywną ocenę oraz bardzo cenne uwagi. Serdecznie podzię-

Przedmowa

kowania kieruję także w stronę Rodziców, Brata, Jego Żony i wszystkich osób, które przyczyniły się do realizacji moich marzeń, w tym tych naukowych, a przede wszystkim za otrzymane od nich olbrzymie wsparcie.

Stan prawny, literaturę i orzecznictwo uwzględniono na dzień 1 maja 2015 r.

Warszawa, luty 2016 r.

Mateusz Dróżdź